

ბიუჯეტის ადმინისტრირების მექანიზმები გლობალური ეკონომიკის პირობებში

მარინა ტაბატაძე

ასისტენტ-პროფესორი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
tabatadze_marina@yahoo.com

ანნა თანდილაშვილი

ეკონომიკის დოქტორი, სტუ მოწვეული პროფესორი
ილიას უნივერსიტეტი

<https://doi.org/10.55896/978-9941-8-5764-5/2023-242-253>

ანოტაცია. თანამედროვე გლობალური სისტემები ახალ სტანდარტებს აყალიბებს ეროვნულ ეკონომიკურ პოლიტიკასთან მიმართებაში და არსებითად ცვლის მის პრიორიტეტებს, იცვლება ამ სისტემაში ქვეყნების მონაწილეობის ეკონომიკური სტატუსიც, მსოფლიო ეკონომიკისთვის დღეს რეგიონალიზმის ზრდა და ეკონომიკის სივრცითი სისტემების შექმნაა დამახასიათებელი, იცვლება კლასიკური ეკონომიკური კონცეფციები, იქმნება მისი ახალი მოდელი, - ეკონომიკური ნაციონალიზმის სახით, იზრდება რისკები, მათი სიმწვავე და მასშტაბები, ეკონომიკური პოლიტიკის მიზანი განვითარების სტაბილურობის უზრუნველყოფა და პროგნოზირებადობა ხდება, იკვეთება ეკონომიკის გამოთანაბრების, მისი სოციალური და ინსტიტუციური მდგრადობის უზრუნველყოფის საკითხები. გლობალურ ეკონომიკას მართვის ერთიანი სისტემის დეცენტრალიზაციასთან ერთად, თვით ქვეყნებში ცენტრალიზებული მართვის ელემენტების გააქტიურება ახასიათებს, ეს მსოფლიო თანამშრომლობის ახლებური სტანდარტების შემუშავებას და განვითარების ინტეგრაციული და ეროვნული ფაქტორების დაბალანსებას მოითხოვს. კვლავ აქტუალური ხდება ეკონომიკაზე ხელისუფლების ზეგავლენის და მისი უფლებამოსილებათა დელეგირების საკითხი. საჯარო მმართველობის სწორი კოორდინირება ხელისუფლების დეცენტრალიზაციის პრინციპს ემყარება, რაც საზოგადოების დემოკრატიული მოდელის მთავარი ფორმა და მართვის ინსტრუმენტების საზოგადოებისათვის გადაცემის საფუძველია. სახელმწიფო ხელისუფლების ფუნქციების ოპტიმალური განაწილება, ქვეყნის ტერიტორიული მოწყობის იერარქიული პრინციპები და უფლებამოსილებათა განაწილების ფისკალური მექანიზმები, სივრცითი ეკონომიკის სტრუქტურირების თავისებურებები და მისი საბიუჯეტო უზრუნველყოფის მექანიზმები წარმოდგენილი კვლევის ძირითადი მიზანია. ნაშრომში მოცემულია ეკონომიკის თანამედროვე მმართველობითი სტანდარტები, მისი კონცეპტუალური ინსტიტუციური და სამართლებრივი საფუძვლები, გლობალურ გარემოში ეკონომიკური სისტემების სწორი კოორდინირების და ბიუჯეტის დონეებს შორის ფუნქციების ოპტიმალური განაწილების საკითხები, განხილულია ეკონომიკის მართვაში საბიუჯეტო სისტემის დეცენტრალიზაციის როლი და თავისებურებები საქართველოში.

საკვანძო სიტყვები: ეკონომიკური სისტემების კოორდინირება, რეგიონალიზმი და სივრცითი ეკონომიკა, სახელისუფლებო ფუნქციების განაწილება, ბიუჯეტის დეცენტრალიზაცია, მმართველობითი სტანდარტები.

თანამედროვე სამყაროში მართვის ერთპოლუსიანი სისტემა ძალაუფლებას კარგავს და ადგილს დეცენტრალიზებულ ურთიერთობებს უთმობს, იზრდება ქვეყნების ავტონომიური ფუნქციონირების და სამეზობლო პოლიტიკის მნიშვნელობა, ძლიერდება გარე ეკონომიკურ ფაქტორებზე დამოკიდებულება, რაც ზრდის ეროვნული ხელისუფლებების როლს და ქვეყნის შიგნით ცენტრალიზებული მმართველობითი სისტემის ფუნქციონირებისათვის აუცილებელი სამართლებრივ ნორმების და ინსტიტუციური მექანიზმების მნიშვნელობას.

ქვეყნების ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული მოწყობისა და მმართველობითი სისტემის ვერტიკალიზაციის საკითხი დღეისათვის მეცნიერული კვლევების ერთ-ერთ ძირითად მიმართულებად რჩება. კვლევის მნიშვნელობას ისიც განაპირობებს, რომ ქვეყნებს თვითმმართველობის სტრუქტურირების საკუთარი ისტორია და სპეციფიკა გააჩნიათ, რაც შეუძლებელს ხდის დეცენტრალიზაციის უნივერსალური მოდელის შექმნას, მათ ინდივიდუალურად უნდა განსაზღვრონ დეცენტრალიზაციის მექანიზმები და თვითმმართველობის ავტონომიურობის ხარისხი.

ხელისუფლების დეცენტრალიზაციის კონცეპტუალურ საფუძვლად მმართველობით დონეებს შორის უფლებამოსილებათა სწორი გამიჯვნა, ადგილობრივი თვითმმართველობის ფუნქციების გაფართოება, ქვეყნის სივრცობრივი სტრუქტურირება და ტერიტორიული მოწყობის ეფექტური იერარქიზაცია განიხილება. მმართველობის დეცენტრალიზაციის დადებითი ეფექტი, უპირველესად, დემოკრატიული ღირებულებების დამკვიდრებაში, ადგილობრივი თვითმმართველობის ინსტიტუციონალიზაციაში და გადაწყვეტილებათა მიღების პროცესში მოსახლეობის აქტივობის ზრდაში გამოიხატება.

ევროპული რეგიონალიზმის საკითხებს ევროსაბჭოს **ადგილობრივ და რეგიონულ ხელისუფლებათა კონგრესი** განიხილავს, მისი კონცეპტუალური პრინციპია ადგილობრივი სპეციფიკის მაქსიმალური გათვალისწინება და ურთიერთობათა სამართლებრივი საფუძვლების ჰარმონიზება. „საქართველომ უნდა იხელმძღვანელოს ევროპის იმ მიდგომებით, რომელიც გულისხმობს რეგიონალიზაციის პროცესში ქვეყნის ტერიტორიის ერთიანობის განმტკიცებას პოლიტიკური, სოციალური და ეკონომიკური ერთიანობისა და მდგრადი განვითარების კონტექსტში“ (<http://gov.ge/uv3u4w>).

სისტემური ტრანსფორმაციის პროცესში აქტიური მარეგულირებელი ფუნქცია აქვს სახელმწიფოს, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მისი როლი საბიუჯეტო ურთიერთობათა განსაზღვრაში. „ცენტრისა და ტერიტორიული ერთეულების ფინანსური ურთიერთობის საფუძვლად ფისკალური დეცენტრალიზაცია განიხილება, რაც ხაზს უსვამს სახელმწიფო - რეგიონის ურთიერთობაში დემოკრატიული პრინციპების მნიშვნელობას“ (ტაბატაძე, 2015).

ეკონომიკური განვითარების თანამედროვე პროცესი არასტანდარტულია და ძნელად ემორჩილება საყოველთაოდ აღიარებულ პრინციპებს. გლობალურმა პანდემიურმა კრიზისმა კლასიკური თეორიების ტრანსფორმაცია და რეფორმების შედეგების ძნელად პროგნოზირებადობა გამოიწვია, ამან არსებითად გაზარდა ხელისუფლების ანტიკრიზისული მარეგულირებელი აქტივობა, რამაც ეკონომიკის რეგულირების ფინანსური ინსტრუმენტების და მსოფლიო ფინანსური ინსტიტუტების როლის ზრდა გამოიწვია (სსფ, 2020). ეს ტენდენციები აისახა ევროკავშირის 2021 – 2027 წწ. ბიუჯეტის გრძელვადიან გეგმაში, - "შემდეგი თაობის ევროკავშირი", ევროკავშირის გრძელვადიან პროექტებში, - „მწვანე ეკონომიკა“, „ციფრული დღის წესრიგი“, „დროებითი სახელმწიფო დახმარების ჩარჩო“, „სტაბილურობისა და ეკონომიკური ზრდის ხელშეკრულების ზოგადი სადაზღვევო მუხლი“ და სხვ. ამ

დოკუმენტების თანახმად, წვერი სახელმწიფოებისათვის პრიორიტეტად მუნიციპალური მმართველობის და მართვის დეცენტრალიზებული მექანიზმების გააქტიურება იქნა აღიარებული.

ფინანსური დეცენტრალიზაციის რაციონალური მექანიზმების შემუშავება ხელისუფლებასა და თვითმმართველობას შორის ფინანსური ინსტრუმენტების სწორ გადანაწილებას და სახელმწიფოს მხრიდან რეგიონებისათვის ეფექტიან ფინანსურ მხარდაჭერას ემყარება. „დეცენტრალიზაციას შეუძლია ხელისუფლების ფისკალური დისციპლინის გაუმჯობესება, რამდენადაც ყველა დონის ხელისუფლების ავტონომიურობით აღჭურვა აძლიერებს ფისკალურ პასუხისმგებლობას, ხოლო ვერტიკალური და ჰორიზონტალური კონკურენცია ამცირებს მონოპოლიურ ძალაუფლებას ფისკალურ სფეროში“ (Brennan, 1980).

ფისკალური დეცენტრალიზაცია ადგილობრივი ხელისუფლებისათვის რესურსების გადაცემასთან ერთად, ხელისუფლების თითოეული დონის კონკრეტულ პასუხისმგებლობას ითვალისწინებს საჯარო მომსახურებაზე, გადასახადის სახეების და განაკვეთის განსაზღვრაზე, მისი ადმინისტრირების მექანიზმების დადგენაზე (Oates, 1996). „დეცენტრალიზაციის დონე გვიჩვენებს რა საკითხების გადაწყვეტა შეუძლია ადგილობრივ ორგანოებს, რამდენად მაღალია მათი დამოუკიდებელი მანევრირების ხარისხი, მათ შორის ფინანსური სახსრების კუთხით“ (პაპავა, 2019).

ეკონომიკის სახელმწიფო მხარდაჭერის სტრატეგიაში განსაკუთრებული ადგილი სახელმწიფო სახსრების რაციონალურ ხარჯვას და სახელმწიფო ვალის რეგულირების საკითხს ენიჭება, იგი „**ევროკავშირის ფისკალური წესის**“ ძირითადი მოთხოვნებიდან გამომდინარეობს და ბიუჯეტის დეფიციტის კონტროლს, ფინანსების ხარჯვის ეფექტიანობის ზრდას, ფისკალური პოლიტიკის ციკლურობის შემცირებას და მისი არამდგრადობის პრევენციას ისახავს მიზნად. რეგიონული განვითარების საკითხებისადმი საქართველოს ხელისუფლების კონცეპტუალური მიდგომები ასახულია მთავრობის საპროგრამო დოკუმენტში, „საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია - საქართველო 2030“, რომლის თანახმად, ქვეყნის მდგრადი განვითარების გადამწყვეტ ფაქტორს დეკონცენტრირებული მმართველობა და ინოვაციური მიდგომების დანერგვა წარმოადგენს. (საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია-2030, 2019).

ევროკავშირის „**ეკონომიკური თავისუფლების შესახებ ორგანულ კანონის**“ მიხედვით, (2011 წ.) ნებისმიერი ფაქტორი, რომელიც გაზრდის გამოშვების წონასწორულ სიდიდეს, ეკონომიკის რეაბილიტაციის გეგმაში პოულობს ასახვას, ასეთი ეგზოგენური ფაქტორები პირველ რიგში ფისკალური მექანიზმებია. შემუშავებულია ევროკავშირთან 2021-2027 წწ. საქართველოს ურთიერთობის ახალი სტრატეგიული **დოკუმენტი**, - „**მრავალწლიანი ინდიკატიური პროგრამა - MTP**“, რომელიც ამ თანამშრომლობის უფრო ფართო მასშტაბებს და ახალ პარტნიორულ მიმართულებებს ითვალისწინებს. (ევროკომისია, 2020b).

ხელისუფლების ვერტიკალური განაწილების ოპტიმიზაცია საქართველოში შესაბამის სამართლებრივ ნორმებს ემყარება, ესენია: „**ორგანული კანონი ადგილობრივი თვითმმართველობისა და მმართველობის შესახებ**“ (1997), **ორგანული კანონი „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“** (2007) „**კანონი ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის შესახებ**“ (2006), „**კანონი ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ქონების შესახებ**“ (2006) და სხვა. საბიუჯეტო მოწყობის ეფექტიანი ადმინისტრირების და საჯარო ფინანსების მართვის საკითხში მნიშვნელოვანი სამართლებრივი ბაზა შექმნა სამთავრობო დოკუმენტმა - „**საჯარო მმართველობის რეფორმა**“ (2019) (საქ. მთავრობის დადგენილება).

საბიუჯეტო რეფორმებს შედეგად მოჰყვა საჯარო ფინანსების გამჭვირვალობის ზრდა, ფისკალური დისციპლინის დამკვიდრება, საგადასახადო პოლიტიკის რეფორმა, საშუალოვადიანი დაგეგმვის გაუმჯობესება, პროგრამული ბიუჯეტის დანერგვა, ანგარიშგების ყოვლისმომცველობის გაზრდა, საჯარო ფინანსების მართვის ელექტრონული სისტემების დანერგვა და გაუმჯობესება, საბიუჯეტო დოკუმენტაციის საჯაროობა, მოქალაქის გზამკვლელების მომზადება, საბიუჯეტო მართვის პროცესებში მათი ჩართულობის მექანიზმების შემუშავება და სხვა (საქართველოს ფისკალური პოლიტიკა ..., 2016: გვ. 19; 22).

საქართველოს საბიუჯეტო სისტემა ფედერალური მოწყობისაა, რაც თითოეული დონის ბიუჯეტის იერარქიულ დამოუკიდებლობაზე მეტყველებს საშემოსავლო ბაზის და ხარჯვითი ნაწილის დაგეგმვის ავტონომიურობის თვალსაზრისით. **მსოფლიო ბანკის ფისკალური დეცენტრალიზაციის ხარისხის შეფასების შვიდი კრიტერიუმის მიხედვით**, საქართველოს საშუალო ხარისხის დამოუკიდებელი ბიუჯეტირების სისტემა აქვს. კერძოდ, საერთო შემოსავლების ინდიკატორის მიხედვით, დეცენტრალიზაციის ხარისხი 10%-ია, ხარჯვით კომპონენტში - 17%, საგადასახადო შემოსულობების მიხედვით კი, - 33%. ეს თანაფარდობა მიუთითებს იმაზე, რომ ადგილობრივი ბიუჯეტების შემოსავლების დიდი წილი ტრანსფერებზე და გრანტებზეა დამოკიდებული. ამჟამად კვლავ მოქმედებს სპეციალური, მიზნობრივი და კაპიტალური ტრანსფერები, რაც სატრანსფერო პოლიტიკის ჯერ კიდევ დიდ მნიშვნელობაზე და საბიუჯეტო სისტემის საკმაოდ მაღალი ცენტრალიზაციის ხარისხზე მეტყველებს, "შემოსავლების განაწილების ახალი მოდელი, რომელიც გათანაბრებითი ტრანსფერის დღგ-ის მიხედვით განსაზღვრას გულისხმობს, შემოსავლების წყაროს უფრო მრავალფეროვანს და სტაბილურს ხდის, რასაც „ევროპული ქარტია“ ფისკალური დეცენტრალიზაციის მნიშვნელოვან პირობად განიხილავს და შემოსავლების ალტერნატიული წყაროების მოძიებას ავალდებულებს მუნიციპალიტეტებს" (Tabatadze, 2020: გვ.13-22).

სსფ-ის შეფასებით, საქართველოს ფისკალური სისტემა სტაბილურია და მისი ინდექსები არ აჩვენებს მდგრადობის ზღვრულ დონეს, ამასთან, მის მიერ ჩვენს ფინანსურ სექტორში იდენტიფიცირებულია ის **გამოწვევები**, რომელთა გათვალისწინება აუცილებელია ფინანსური სექტორის მდგრადობისათვის, კერძოდ;

- გრძელვადიანი ფისკალური მდგრადობის შეფასება;
- სახელმწიფო ბიუჯეტის სარეზერვო ფონდების მართვა;
- სახელმწიფო საწარმოების ფინანსური მართვა.

1. გრძელვადიანი ფისკალური მდგრადობის განსაზღვრასთან დაკავშირებით შემუშავდა ევროკავშირთან სტრატეგიული პარტნიორობის ახალი ჩარჩო-დოკუმენტი, - „**მრავალწლიანი ინდიკატიური პროგრამა-MTP**“ (საშუალოვადიანი ფისკალური პროგრამა MTEF მოქმედებს 2007 წლიდან), (ევროპარლამენტი, სიახლეები, 2020). ეს დოკუმენტი სახელისუფლებო და ფისკალურ ინსტიტუტებს შორის უფლებამოსილებათა დელეგირებასთან ერთად, ოპტიმალური ეკონომიკური კავშირების ერთიანი სისტემის ფორმირებას განიხილავს, რაც შესაძლებელია მხოლოდ სახელმწიფო მართვის ეფექტიანი დეცენტრალიზაციის პოლიტიკის პირობებში. ამ საკითხში სსფ-ის რეკომენდაციები ემყარება საზოგადოებრივი განვითარების ფუნდამენტურ დებულებას მმართველობითი სისტემის იერარქიზაციის და ფუნქციათა ჰარმონიზაციის შესახებ. „ხელმძღვანელობის მიერ სწრაფი ადაპტირების, რეაგირებისა და გადაწყვეტილების მიღების უნარი საზოგადოებაში დემოკრატიული ფასეულობების დამკვიდრების საშუალებაა. მართვის დონეებს შორის თანამშრომლობა მმართველობის დემოკრატიზაციის არსებითი ფაქტორი და განვითარების მნიშვნელოვანი ტენდენციაა“. (ტაბატაძე, 2016: გვ.466).

2. სარეზერვო ფონდების ეფექტური მართვა „სახელმწიფო ბიუჯეტის შესახებ კანონით“ რეგულირდება, რომლის თანახმადაც, სარეზერვო ფონდების მოცულობა, არ უნდა აღემატებოდეს წლიური საბიუჯეტო ასიგნებების 2%-ს, ამასთან, 2015 წლის ნოემბრის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონში შესული ცვლილების თანახმად, პრეზიდენტის სარეზერვო ფონდი 5 მლნ. ლარით, მთავრობის სარეზერვო ფონდი კი, 85 მლნ. ლარით განისაზღვრა. (საქ. კანონი, 2018). **”ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტის“- IDFI** შეფასებით, პრეზიდენტის სარეზერვო ფონდიდან ყოველწლიური ხარჯვა არ სცილდება ბიუჯეტის კანონით გათვალისწინებულ ამ ზღვარს, მთავრობის ხარჯები კი *მნიშვნელოვნად* აღემატება მას. სსფ-მა არსებით პრობლემად სარეზერვო ფონდების დანახარჯების მიზნობრიობის დასაბუთება და ამ მიზნობრიობის განმსაზღვრელი ერთიანი სტანდარტის არარსებობა მიიჩნია. ევროსტანდარტის მიხედვით, სარეზერვო ფონდის მნიშვნელოვანი ნაწილი გაუთვალისწინებელი ხარჯების ნაცვლად, ფორს-მაჟორული გარემოებით გამოწვეული ხარჯების დასაფინანსებლად უნდა იყოს განკუთვნილი. (IDFE, 2019); (კუკავა, 2016).

ადგილობრივი თვითმმართველობის სარეზერვო ფონდის 30% ფინანსურ დახმარებაზე გათვლილი, 25% სტიქიის ან სხვა უბედური შემთხვევების შედეგად მიყენებული ზარალის ანაზღაურებას ხმარდება. ადგილობრივი სარეზერვო ფონდების დაგეგმვა დახვეწას მოითხოვს, კერძოდ, ფონდის განკარგვასთან დაკავშირებული რიგი მნიშვნელოვანი რეგულაციის კანონში გაუთვალისწინებლობის გამო, ცალკეულ შემთხვევაში ადგილი აქვს ისეთი *კაპიტალური პროექტების დაფინანსებას, რომელთა გათვალისწინება ბიუჯეტის დაგეგმვის პროცესშიც იყო შესაძლებელი, რაც ქმნის* ფონდის სახსრების არამიზნობრივი ხარჯვის რისკს (*ადგილობრივი... , 2019*). სსფ-ის შეფასებით, სწორედ სარეზერვო ფონდების ხარჯვის მიზნობრიობის დასაბუთებაა დღეისათვის არსებითი პრობლემა, მაგ. მთავრობის სარეზერვო ფონდის მესამედი ადგილობრივი თვითმმართველობებისთვის გადასაცემ სამთავრობო ტრანსფერებზე მოდის, რომელთა ნაწილი ხშირად სრულიად არ შეესაბამება და წინააღმდეგობაშიც კი მოდის ხელისუფლების მიერ დეკლარირებული ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების ფინანსური რესურსების გამოთანაბრების პოლიტიკასთან.

3. სახელმწიფო საწარმოს ფინანსურ მართვას სსფ-მ ბიუჯეტის დეფიციტის შესამცირებლად არსებითი მნიშვნელობა მიანიჭა. დღეისათვის საქართველოში 236 სახელმწიფო საწარმოა, 66 შვილობილი კომპანიით, მათი ვალი ბიუჯეტისადმი 6.5 მლრდ. ლარია, რომლის დიდი ნაწილი უცხოურ ვალუტაშია დენომინირებული. სსფ-მ ამ სეგმენტში უპირატესობა რესტრუქტურუზაციის გზით აღნიშნული საწარმოების საჯარო კორპორაციებად გადაკვალიფიცირებას მიანიჭა და მნიშვნელოვნად შეაფასა ამ პროცესის ეფექტური მენეჯმენტის როლი ბიუჯეტის შემოსავლების ფორმირებაში.

„ეკონომიკური თავისუფლების“ შესახებ ორგანული კანონის თანახმად, გამოშვების ზრდის ეგზოგენურ ფაქტორებად პირველ რიგში, ფისკალური მექანიზმები - გადასახადების შემცირება და სახელმწიფო დანახარჯების ზრდა განიხილება. რამდენადაც, საქართველოსათვის გადასახადები ნაკლებ ელასტიური კომპონენტია, მაკროეკონომიკური წონასწორობისათვის ფისკალური პოლიტიკის ძირითად ფაქტორად სახელმწიფო დანახარჯები გამოდის.

ფისკალური პოლიტიკის ეფექტი მნიშვნელოვნად ძლიერდება ეროვნული ბანკის ინსტრუმენტებთან კომბინირებით, რამდენადაც პოსტკრიზისულ პერიოდში გამოშვების ზრდა ფისკალურ ექსპანსიასთან ერთად, მონეტარული ბაზის გაფართოებით მიიღწევა. ექსპანსიური ფისკალური პოლიტიკით, მართალია, გამოშვება სტიმულირდება, მაგრამ ბიუჯეტის დეფიციტის ზრდა საპროცენტო განაკვეთის ამალეზასაც იწვევს, რაც საინვესტიციო ანარიცხების შემცირების გამო, ბაზრებზე გამოშვების შემცირების მოლოდინს აყალიბებს, ამასთან, სარგებლის განაკვეთის ზრდა წმინდა ექსპორტის

შემცირების გზით, სავაჭრო დეფიციტის გადიდებას და სახელმწიფო ვალის ზრდასაც იწვევს, ბიუჯეტის დეფიციტის შესამცირებლად მთავრობა დანახარჯებს ამცირებს, ამ გზით შემცირებული საპროცენტო განაკვეთი ინვესტიციებს ასტიმულირებს, რაც ეკონომიკას წონასწორულ მდგომარეობაში აბრუნებს. მთლიანი სამამულო პროდუქტის ზრდით იმატებს ფულზე მოთხოვნაც, რის გამოც გაზრდილი განაკვეთის მართვას, ხელისუფლება ექსპანსიური მონეტარული პოლიტიკით ახდენს, რაც ამაღლებს წონასწორული გამოშვების დონეს.

საბიუჯეტო სისტემის ეფექტიანი ადმინისტრირების მიზნით „**ეკონომიკური თავისუფლების შესახებ**“ ორგანული კანონის და „**ევროკავშირის ფისკალური წესის**“ საფუძველზე სსფ-მა განსაზღვრა ფისკალური უსაფრთხოების ზოგადი ჩარჩო-პრინციპები: ბიუჯეტის დეფიციტის კონტროლი, ფინანსების ხარჯვის ეფექტიანობის ზრდა, ფისკალური პოლიტიკის ციკლორობის შემცირება და მისი არამდგრადობის პრევენცია. **OECD-მ 2014 წელს შეიმუშავა საბიუჯეტო მოწყობის ახალი პრინციპები:** მთავრობის საშუალოვადიან სტრატეგიულ პრიორიტეტებთან ბიუჯეტის შესაბამისობა; ბიუჯეტის გამჭვირვალობა და ხელმისაწვდომობა; ფართო მასების ჩართულობა ბიუჯეტის მენეჯმენტში, ფისკალური რისკების იდენტიფიცირება და მათი ეფექტიანი მართვა გრძელვადიანი მდგრადობის უზრუნველსაყოფად,, ბიუჯეტის მოსალოდნელი შედეგების პროგნოზირება და ბიუჯეტის შესრულებაზე მონიტორინგი. სსფ-მა ასევე დაადგინა ფისკალური უსაფრთხოების შემდეგი ძირითადი ნორმატივები:

- **საგადასახადო ტვირთი**, - GDP-ის 30%. (საქართველოში იგი ტოლია 23 %-ის);
- **ბიუჯეტის დეფიციტი**, - GDP-ის 3%. (საქართველოში - 3.1%);
- **სახელმწიფო ვალი**, - GDP-ის 60%. (საქართველოში 39.8%);
- **სტაბილური შემოსავლები**.

სსფ-მა ასევე განსაზღვრა **ფისკალური მულტიპლიკატორის კომპონენტები, რომელთა** სიდიდე საქართველოში ბოლო ხუთი წლის მიხედვით, შემდეგია:

- **ღია ვაჭრობა**, - იმპორტის თანაფარდობა GDP-თან, - 55% = 0 ქულა;
- **შრომის ბაზრის სიხისტე**, - შრომის ბაზრის რეგულაციების სიმკაცრე და პროფკავშირების არსებობა = 1 ქულა;
- **ავტომატური სტაბილიზატორის ზომა**, - მთავრობის სამომხმარებლო დანახარჯების ფარდობა GDP-სთან. - 8.7% = 1 ქულა;
- **გაცვლითი კურსის რეჟიმი**, - 0 ქულა (მცურავი გაცვლითი კურსი);
- **სახელმწიფო ვალის დონე** - 49.5% = 0 ქულა;
- **სახელმწიფო ფინანსების მართვა და ადმინისტრირება** - სახელმწიფო ხარჯებისა და ფინანსური ანგარიშგების ანგარიში (PEFA) = 1 ქულა;

სსფ-ის შეფასებით, საქართველოს საბიუჯეტო სისტემა საშუალო მულტიპლიკატორის კატეგორიას მიეკუთვნება (3-4), რამდენადაც, მისი ზომა (0,4-0,6), GDP-ზე გადასახადების და სახელმწიფო დანახარჯების საკმაოდ მცირე გავლენაზე მიუთითებს.

ბიუჯეტის ეფექტიან ადმინისტრირებაზე არსებითად არის დამოკიდებული როგორც ეკონომიკური აღმავლობა, ისე სოციალური პოლიტიკის წარმატება ქვეყანაში, ეს დაადასტურა კრიზისში მდგომი ეკონომიკის რეაბილიტაციის ეფექტიანმა სახელმწიფო სტრატეგიამ საქართველოში, რამაც 2021-2022 წწ. ეკონომიკური ზრდის მსოფლიოში საუკეთესო მაჩვენებლები განაპირობა, მნიშვნელოვნად

გაუმჯობესდა ბიუჯეტის დეფიციტის და სახელმწიფო ვალის პარამეტრები. თუკი 2020 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის დეფიციტი 9.3%-ით გაიზარდა (მსოფლიო რეიტინგში 45-ე ადგილი), 2021 წელს მან 6.7%, 2022 წელს კი 3.1 % შეადგინა (72-ე ადგილი 190 ქვეყანას შორის). 2023 წელს ეს მაჩვენებელი 3%, 2024 2.7%, 2025 წელს კი, 2.5% იქნება. (<https://www.mof.ge/News/10132>). ბიუჯეტის დეფიციტის შემცირებამ ხელი შეუწყო ლარის კურსის სტაბილიზებას და ინფლაციის შემცირებას (2023 წ.იანვარ-მარტში ინფლაციის საშუალო დონე - 2.7%-იყო), რამაც საქართველოს ეროვნულ ბანკს შერბილებული მონეტარული პოლიტიკის გატარების საშუალება მისცა. ყოველივე ამან 2022 წელს ეკონომიკის ზრდის ტემპი 10.1% გახადა, ერთ მოსახლეზე კი GDP-ის წარმოება 2020 წლის 4.2 ათასი დოლარიდან 2022 წელს 6.7დოლარამდე გაზარდა (www.geostat.ge).

საბიუჯეტო სისტემის სწორ რეგულირებაზე დამოკიდებულია უმნიშვნელოვანესი მაკროეკონომიკური აგრეგატი - საგარეო ვალი. საქართველოს სახელმწიფო ვალი 2020წ. GDP-ის 60.2%-დან 2022 წელს 39.8%-მდე შემცირდა. „**ეკონომიკური თავისუფლების შესახებ**“ საქართველოს **ორგანული კანონით** საქართველოს ვალის ზღვრული მოცულობა 2023 წლის ბოლოსათვის GDP-ის 38.3%-ით განისაზღვრა, რაც დადგენილ უსაფრთხოების ზღვარზე 21.7%-ით დაბალია, 2026 წ. პროგნოზირებულია მისი შემცირება 36.4%-მდე. (საქ. ორგ. კანონი).

ქვეყანაში განხორციელებული საჯარო ფინანსების მართვის რეფორმით და მიღწეული შედეგებით, საქართველომ მსოფლიოში უმაღლესი შეფასება მიიღო, - 2006 წლის 42-ე ადგილიდან (ამ წლიდან დაიწყო აღნიშნული პარამეტრების კვლევა) საქართველომ 2019 წელს მე-5 ადგილი, 2021 წელს კი, - პირველი ადგილი დაიკავა. (Open Budget Survey 2021) საერთაშორისო ფინანსურმა ინსტიტუტებმა მაღალი შეფასება მისცეს საქართველოს საბიუჯეტო სისტემის გამჭვირვალობის და ღიაობის ხარისხს, ბიუჯეტის საერთაშორისო პარტნიორონის ორგანიზაციის - IBP შეფასებით, ამ მაჩვენებლით საქართველომ მსოფლიოს 120 ქვეყანას შორის 87 ქულით (100-დან) პირველი ადგილი დაიკავა. (IBP) ამასთან, კვლავ არსებობს გარკვეული სირთულეები ბიუჯეტის დაგეგმვის ეფექტიანობისა და ფისკალური სტაბილურობის მიმართულებით. კერძოდ, საბიუჯეტო პროცესებში მოქალაქეთა ჩართულობის უზრუნველყოფით საქართველო 100-დან 44 ქულით მე-4 ადგილზე, ბიუჯეტზე ზედამხედველობის მაჩვენებლით კი, 74 ქულით,-21-ე ადგილზეა.

2023 წლის საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტის გეგმის მიხედვით, ბიუჯეტის შემოსავლები(17619.9 მლნ,ლარი) GDP-ის 22.1% იქნება (2022 წელთან შედარებით 7.1%-ით ზრდა), სახელმწიფო დანახარჯები 6.3%-ით, ბიუჯეტის დეფიციტი კი, 6.2 %-ით გაიზარდება (2396.6 მლნ.ლ.), სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსულობები (21 914.2 მლნ. ლ.) GDP-ის 27.5% იქნება. სახელმწიფო ბიუჯეტის უარყოფითი სალდო 2 261.0 მლნ ლარით განისაზღვრა (პროგნოზირებული GDP-ის 2.8%) (<https://www.mof.ge/News/10132>).

"ქვეყნის ძირითადი მონაცემებისა და მიმართულებების დოკუმენტში", - BDD საქართველოს მთავრობის ძირითად პრიორიტეტად საშუალოვადიან პერიოდში მაკროეკონომიკური სტაბილიზაცია, ეკონომიკის მდგრადი და მაღალი ტემპით განვითარებაა განსაზღვრული, გრძელვადიანი პერიოდისათვის კი, მთავრობის სტრატეგია ფისკალური მდგომარეობის გაუმჯობესებაა, რაც საბიუჯეტო სახსრების უპირატესად სოციალურ სფეროზე, ჯანდაცვაზე, განათლებაზე, სოფლის მეურნეობაზე მიმართვას და ბიუჯეტის დეფიციტის ისეთ ნიშნულზე შენაჩუნებას ითვალისწინებს, რაც ეკონომიკის სტაბილურობას და სახელმწიფო ფინანსების მართვის შემდგომ სრულყოფას შეუწყობს ხელს. აღნიშნული სტრატეგიული მიზნების რეალიზაცია დიდად იქნება დამოკიდებული ქვეყნის ბიუჯეტის სწორ პროგნოზირებასა და ეფექტიან ადმინისტრირებაზე.

დასკვნა

როგორც კვლევებმა აჩვენეს, საბიუჯეტო შემოსავლების დეცენტრალიზაციას წამყვანი როლის შესრულება შეუძლია საჯარო სექტორის ეფექტიანობის ამაღლებაში, დემოკრატიის გაღრმავებასა და პოლიტიკურ სტაბილურობაში. „დეცენტრალიზაციას აქვს პოტენციური მხარი დაუჭიროს და გააფართოოს მოქალაქეების მონაწილეობა, დაახლოოს ისინი ხელისუფლებასთან და გახადოს ეს უკანასკნელი მათთვის უფრო იოლად ხელმისაწვდომი“ (OECD, 2019).

დეცენტრალიზაციის მასშტაბურ პროცესს გარკვეულწილად ზღუდავს ცალკეული ფაქტორები, კერძოდ, ადგილობრივი საჯარო მოხელეების შედარებით დაბალი კვალიფიკაცია, მათი ნაკლებ კომპეტენტურობა და ობიექტურობა. პრაქტიკულად, შეუძლებელია ფისკალური დეცენტრალიზაციის ოპტიმალური სიდიდის განსაზღვრა და ადგილობრივი ხელისუფლებისთვის დელეგირებული ფუნქციების ფინანსური რესურსებით სრული უზრუნველყოფა. ამასთან არსებობს მუნიციპალიტეტებს შორის სოციალურ-ეკონომიკური უთანასწორობის გაძლიერების საფრთხე, რამაც, შესაძლოა, არასასურველი მიგრაციული ნაკადები და, შედეგად, დემოგრაფიული ცვლილებები გამოიწვიოს. გარდა ამისა, ხისტმა დეცენტრალიზაციამ შეიძლება კონფლიქტების პროვოცირებას შეუწყოს ხელი ეთნიკური უმცირესობების კომპაქტურ დასახლებებში, რაც წინააღმდეგობაში მოდის ევროინტეგრაციის ფუნდამენტურ პრინციპებთან (ტაბატაძე, 2018: გვ. 367).

საქართველოს მიზანია გახდეს უსაფრთხო და მსოფლიოსათვის მიმზიდველი ქვეყანა, წარმატებით შეასრულოს რეგიონული ლიდერის როლი და განახორციელოს ეკონომიკის ლიბერალური ადმინისტრირება, რაც ევროინტეგრაციის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი წინაპირობაა. ამ სახელმწიფო სტრატეგიას ემსახურება მმართველობის ეფექტიანი ადმინისტრირება და მუნიციპალური ხელისუფლების როლის გაძლიერება. ამასთან, ფაქტია, რომ ადგილობრივი თვითმმართველობა თავისუფალია საკუთარი ბიუჯეტის დაგეგმვაში, მაგრამ, რამდენადაც ადგილობრივი შემოსავლები ვერ უზრუნველყოფს საკმარისი თანხების აკუმულირებას, შესაბამისად, თვითმმართველობები დამოკიდებული ხდებიან სახელმწიფო ბიუჯეტის ტრანსფერებზე, ამის შედეგად, „ფისკალური დამოუკიდებლობა ძალიან შეზღუდულია და დეცენტრალიზაცია, როგორც პროცესი, ეფექტიანად ვეღარ ფუნქციონირებს“. (European Committee of The Regions, 2020)

მმართველობის ეფექტიანი ადმინისტრირება ეკონომიკური ზრდის მნიშვნელოვანი წინაპირობაა, მაგრამ მას გარკვეული სირთულეები და პრობლემები ახასიათებს, რაც აუცილებლად მოითხოვს სათანადო კვლევას, მეცნიერულ შეფასებას და სამართლებრივ-ინსტიტუციურ უზრუნველყოფას. დეცენტრალიზაცია, როგორც დემოკრატიული ურთიერთობების ფორმირების აუცილებელი წინაპირობა, ხელისუფლების ვერტიკალური ადმინისტრირების საფუძვლად განიხილება, მისი ფინანსური უზრუნველყოფა კი საბიუჯეტო სისტემის მართვის აუცილებელ ფაქტორად და ინტეგრირების განმსაზღვრელ სტანდარტად განიხილება. ამდენად, თანამედროვე ინტეგრაციულ პროცესებთან დაკავშირებული საზოგადოებრივი სისტემების ტრანსფორმაცია, დომინანტურად მოითხოვს მმართველობის ოპტიმალურ სტრუქტურირებას, მისი ცალკეული რგოლის მაქსიმალურ დამოუკიდებლობას და თითოეული გადაწყვეტილების ფინანსურ არგუმენტაციას, გასათვალისწინებელია სახელმწიფო ცენტრალიზებული მართვის და საბიუჯეტო სისტემის ფედერალური მოწყობის კონცეპტუალური განსხვავება, რაც მმართველობით რგოლებს შორის ურთიერთობის პრინციპების განმსაზღვრელი ფაქტორი უნდა გახდეს.

გამოყენებული ლიტერატურა

კუკავა მ., (2016). სარეზერვო ფონდებიდან ხარჯვა კვლავ სერიოზულ პრობლემად რჩება. ფონდი „საერთაშორისო გამჭვირვალება“, საქართველო, თბილისი, 03.05.2016 <https://president.gov.ge/>

პაპავა ვ. ჭარაია ვ., კორონომიკური კრიზისი და საქართველოს ეკონომიკის ზოგიერთი გამოწვევა [,https://www.gfsis.org/ge/publications/view-opinion-paper/136](https://www.gfsis.org/ge/publications/view-opinion-paper/136)

პაპავა ირ., (2019), დეცენტრალიზაციის ქართული პარადოქსი: ცენტრალიზაცია დეცენტრალიზაციის სახელით. 04.02.2019. <https://droa.ge/?p=41594>

ტაბატაძე მ.(2018), დეცენტრალიზაციის ეკონომიკური სტრატეგია და ფისკალური პოლიტიკის თავისებურებები,[https://dspace.tsu.ge/bitstream/handle/123456789/546/The%20economic%20strategy%20of%20decentralization%20and%20the%20features%20of%20fiscal%20policy.pdf?sequence=1&is Allowed=y](https://dspace.tsu.ge/bitstream/handle/123456789/546/The%20economic%20strategy%20of%20decentralization%20and%20the%20features%20of%20fiscal%20policy.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Tabatadze, M. (2020). Priorities of Spatial Economy and Fiscal Mechanism of Decentralisation, Journal of International Economic Research (JIER), 6(1). <https://irissymposium.wixsite.com/jier>

ტაბატაძე მ. (2015), „რეგიონის სტრატეგიული განვითარების ფინანსური უზრუნველყოფის მექანიზმები“- ჟ.,„ბიზნეს-ინჟინერინგი“, თბილისი, 4.

ტაბატაძე მ. (2016). სახელმწიფოს პოლიტიკური სტრატეგია ეკონომიკური არასტაბილურობის პირობებში, თსუ, საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია, თბილისი, გვ. 480-483 <http://eprints.tsu.ge/1499/1/Country%27s%20political%20strategy%20during%20the%20unstable%20economic%20environment.pdf>

ადგილობრივი თვითმმართველობის სარეზერვო ფონდების ხარჯვა 2020 წელს“. IDFE, (2019). LUMUNATE,თბილისი, [https://idfi.ge/ge/expenditures of contingency funds of local municipalities in 2020](https://idfi.ge/ge/expenditures%20of%20contingency%20funds%20of%20local%20municipalities%20in%202020)

ბიუჯეტის საერთაშორისო პარტნიორობა (IBP - International Budget Partnership), <https://internationalbudget.org/open-budget-survey/country-results>

ევროკავშირის ტერიტორიული დღის წესრიგი (2019), „უფრო მეტი კონკურენტუნარიანი და მდგრადი ევროპის მრავალფეროვანი რეგიონებისათვის“, <http://gov.ge/uv3u4w>

ევროკომისია (2020a), 2021-2027 Long-term EU budget & NextGenerationEU https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027_en

ევროკომისია, (2020b). The State Aid Temporary Framework [https://competition-policy.ec.europa.eu/system/files/202206/Temporary framework.pdf](https://competition-policy.ec.europa.eu/system/files/202206/Temporary_framework.pdf)

ევროპარლამენტი, სიახლეები 2020. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/eu-affairs/20200625STO82007/covid-19-10-things-the-eu-is-doing-for-economic-recovery>

მსოფლიო ბანკი - worldbank. https://www.worldbank.org/en/topic/community_drivendevelopment/bribr/Decentralization

საერთაშორისო სავალუტო ფონდი (2020), „გლობალური პერსპექტივა და პოლიტიკა“
<https://www.imf.org/en/Countries/GEO>

საერთაშორისო სავალუტო ფონდი, (2020), მსოფლიო ეკონომიკური ზრდის პროგნოზი,
<https://www.imf.org/en/Countries/GEO>

საერთაშორისო სავალუტო ფონდი (2021). Managing divergent recoveries, World economic outlook update, April, 2021. <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2021/03/23/world-economic-outlook-april-2021>

საერთაშორისო სავალუტო ფონდი, (2022), <https://www.imf.org/en/Countries/GEO>

საქართველოს კანონი, „საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსში ცვლილებების შეტანის შესახებ“ (2018), საქართველოს პარლამენტი, თბილისი, <https://parliament.ge/>

საქართველოს კანონი „საქართველოს საბიუჯეტო სისტემის შესახებ“, თბილისი, <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/14638>

საქართველოს ორგანული კანონი „ეკონომიკური თავისუფლების შესახებ“. კანონი №4979-რს; საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 01.07.2011. (კონსოლიდირებული ვერსია-15.07.2020). <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/1405264?publication=3>

საქართველოს მთავრობის დადგენილება (2019), „საჯარო მმართველობის რეფორმის 2019-2020 წლების სამოქმედო გეგმის დამტკიცების შესახებ“ 2019 წლის 10 ივნისი, დადგენილება №274

„საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსი“. კანონი №2440; საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 18.12.2009. (კონსოლიდ. ვერსია, 22.02.2023.). <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/91006?publication=55>

საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია-2030“, (2019), თბილისი,

საქართველოს ფისკალური პოლიტიკა და მართვა და მისი თავსებადობა ევროკავშირის პრაქტიკასთან , საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო , (2016) , გვ. 19, 22. <https://bit.ly/3dgqfxF>

„სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონი; „მოქალაქის გზამკვლევი“, საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო, 2022, გვ. 10. გვ.12. <https://www.mof.ge/images/File/gzamkvlevi/2022/30-12-2021/Citizens%20Guide%20-%202022-kanoni.pdf>

„საჯარო ფინანსების მართვის რეფორმა საქართველოში“, (2017), საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო, The European Union for Georgia, გვ. 8. <https://bit.ly/3wKcWi9>

„საჯარო ფინანსების მართვის რეფორმის სტრატეგია 2018-2021“, საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო, გვ. 2, <https://bit.ly/36vWPrE>

Brennan, G. and Buchanan, J.M. (1980) The Power to Tax: Analytical Foundations of a Fiscal Constitution. Cambridge, UK: Cambridge University Press. https://www.researchgate.net/profile/RoyBahl/publication/228266313_FiscalDecentralizationasDevelopmentPolicy/links/5ab6391745851515f59b4cb0/Fiscal-Decentralization-as-Development-Policy.pdf

CIEC, გლობალური ეკონომიკის მონაცემები (2021a). 2020 წლის სამომხმარებლო ხარჯები

<https://www.ceicdata.com/en/indicator/private-consumption-expenditure>

Oates, (1996). "Taxation in a Federal System: The Tax Assignment Problem," Public Economics Review

OECD Making Decentralization Work, a Handbook for Policy-Makers, (2019), გვ.-3; 6
<http://www.oecd.org/regional/making-decentralisation-work-g2g9faa7-en.htm>

„Open Budget Survey 2021“, (2021), Georgia, International Budget Partnership(IBP),
<https://www.internationalbudget.org/open-budget-survey/country-results/2021>

European Committee of The Regions. (2020), <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/Georgia-general.aspx>

Huidumac-Petrescu, C-E. & Popa, A. C. (2016). Macroeconomic strategies for the prevention of economic and financial crisis, Theoretical and Applied Economics Vol. 8, N 1(606), გვ.171-182.

საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო <https://www.mof.ge/News/10132>

სტატისტიკის ეროვნული სამსახური,, www.geostat.ge

Budget administration mechanisms in the context of the global economy

Marina Tabatadze

Academic Doctor of Economics, Assistant Professor

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

tabatadze_marina@yahoo.com

Anna Tandilashvili

Doctor of Economics, GTU Visiting Professor

Ilia State University

Summery

In today's dynamic landscape, modern global systems are redefining the standards and priorities of national economic policies. Countries' economic status is experiencing significant shifts due to their participation in these systems. As a result of these changes, the current world economy is marked by the proliferation of regionalism and the emergence of spatial economic frameworks. Therefore, the classical economic concepts are evolving, giving rise to a new model known as economic nationalism. This paradigm shift generates new risks and increases their severity and scale. The overarching goal of economic policy is now centered around ensuring and predicting the stability of development. Discussions are underway to address the challenges of achieving economic balance and securing its social and institutional sustainability. In addition to the decentralization of the unified governance system, the global economy is characterized by the activation of centralized governance elements within the individual countries. This necessitates the development of new standards for global cooperation and the careful balancing of integrative and national development factors. The question of the government's influence on the economy and the delegation of its powers is once again becoming pertinent. The effective coordination of public administration is built upon the principle of government decentralization, which serves as the primary component of a democratic societal model and facilitates the transfer of management tools to the public. The key objectives of this research are centered around the optimal allocation of state government functions and study the hierarchical principles of territorial organization within the country, the fiscal mechanisms for distributing powers, as well as the particularities of structuring of the spatial economy and its budgetary provision mechanisms. The paper discusses the priority governance standards of modern world economic processes, their conceptual, institutional, and legal foundations, as well as the challenges related to the coordination of economic systems within the global environment. Additionally, the paper addresses the optimal distribution of functions between different budget levels and explores the role of budget system decentralization in economic management. The paper highlights the peculiarities of budget system decentralization in the context of Georgia.

Keywords: coordination of economic systems, regionalism and spatial economy, optimal power distribution, budget decentralization, governance standards.